

arhitektura tranzicije

UREDNIK: VEDRAN MIMICA

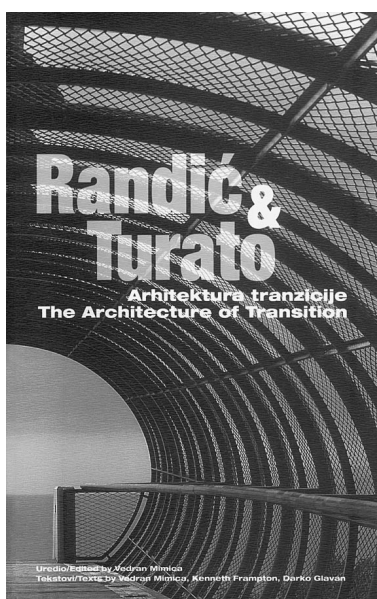
TEKSTOVI: VEDRAN MIMICA, KENNETH

FRAMPTON, DARKO GLAVAN

Randić & Turato

Arhitektura tranzicije/The Architecture of Transition

ARHITEKST, Zagreb, 2000.

► Bez distance, uronjenu u sadašnji trenutak, Vedran Mimica uredio je knjigu o arhitektonskom dvojcu Randić&Turato, kao sustav skupljanja statističkih poboljšanja i vještine tima u napredovanju kroz igru. Rječnik kompjutorskih igrica nije slučajna, jer prema uvodničaru Kennethu Framptonu, Randić i Turato jesu urbani gerilci koji, rekli bismo, u izometrijskoj perspektivi napreduju kroz fantastičnu zemlju Nedodiju. Igra kombinira frenetičnu akciju i duboku potku u pozadini, prilagođujući se u hodu mjenama u kontekstu.

Stjecajem tranzicijskih okolnosti u posljednjih deset godina svježi arhitektonski projekti u Hrvatskoj realizirani su češće daleko od metropole, u manje fokusiranim sredinama

ili u kakvom gradskom unutarnjem dvorištu. Riječki dvojac Saša Randić (1964.) i Idis Turato (1965.), obojica rođeni u arhitektonskim obiteljima i zagrebački studenti, djeluju u relativno vitalnoj sredini, u funkcionalno krojenom lučkom gradu na moru koji snagu urbanog prostora baštini iz ranijih stilskih razdoblja od historicizma do moderne, iz razdoblja vladavina Austrije, Ugarske, grada raskoljenog između Italije i Jugoslavije, socijalističke Jugoslavije. Prihvaćaju sve poticaje izuzetne riječke panorame, od industrijskih zgrada i *Droida* - u luci, do niza nebodera - na strmom zaleđu, o čemu u svom eseju *Efekt filtra* piše Darko Glavan.

Knjiga se bavi odabranim radovima projektnog biroa Randić-Turato nastalim od osnutka 1992. do 2000. godine. Profesor na *Berlage Institute* u Amsterdamu, arhitekt Vedran Mimica odčitao je u njihovim radovima, usprkos oskudnim vremenima, inteligentan način kojim su anticipirali i transformirali zadanosti prostora i vremena, odnosno samu "tranzicijsku pojavnost". Riječ tranzicija u ovom slučaju efikasno, poput prometnog znaka, u šire razumljiv kontekst smješta našu stvarnost i porijeklo autorskog izričaja.

Predstavljene su dvije skupine partnerskih radova. U prvju su projekcije dinamičnog grada - za treći milenij, za zapadni dio Soluna i istočni dio Setea, za Cartagenu, Almere, Zagreb (*Muzej suvremene umjetnosti*). Drugu skupinu čine izvedeni projekti od privatnih kuća u Voloskom, Matuljima, Kostreni do riječke *Partner banke*, nadgradnje u Supilovoj ulici i pješačkog mosta na Jadranskoj autocesti.

Randić je nagrađivan na natječaju *Royal Institute of British Architects Oasis 1989* i natječaju *Europas 2 1991.* u Francuskoj. Godine 1992. završava poslijediplomski studij u prvju generaciji na *Berlage Institute* u Amsterdamu. Turato je tijekom studija nagrađen dvjema Rektorovim nagradama te *Owe Arup* i *Rotringovom* nagradom na međunarodnom studentskom seminaru i natječaju za *House for a media lover* u Glasgou 1990. godine. Do 1992. radio je kao *free lance* arhitekt u Italiji, a sada završava poslijediplomski studij graditeljskog

nasljeđa *Arhitektonskog fakulteta* u Zagrebu. Načela djelovanja dvojca javno su izvršena: ne brini o budućnosti, pristupaj problemu otvoreno, utvrdi okolnosti, radi u grupi, komprimiraj rješenje, koristi gotove elemente, poslije upotrebe očisti!

Iako Frampton u svom eseju povezuje njihove natječajne radove ponajprije s aktualnom arhitektonskom scenom, dvojac nikako nije imun na nasljeđe naše moderne, posebice Ostrogovićeve opus (Turatova magistarska tema). Naime, do realizacije uzlazne kosine krova poteza kuća u Supilovoj ulici u Rijeci (*Euroherc*, 1994-97.) čiji se urbanitet čita najbolje sa samog Trga Republike, i one obiteljske kuće Bošnjak u Matuljima (1993.), tragovi nesumnjivo vode s Ostrogovićeve obiteljske kuće u Weberovoj ulici u Zagrebu (1955.). Ta dva arhitekta i inače duhovito evociraju uspomene na dobre riječke projekte i njihove autore. Nakon spomenutih Ostrogovićevih primorskih radova, to je Turinin projekt bazena iz 1948. godine, čiji odjek možda vidimo u kružnom presjeku konstrukcije valjkastog pješačkog mosta - *Vrata Jadrana*.

Kenneth Framptom u svom eseju arhitekta današnjice u tranzicijskim, ratom ali i krizom gradova zahvaćenim zemljama, vidi kao "pronalazače novih strategija", kao agent-provokatore. Mimica ističe svježinu kojom su Randić i Turato u kaosu naše katastrofalne, privatizacijom izazvane gospodarske situacije s promjenjivim pravilima ponašanja, uspjeli u stvaranju smisla. Poput vještih igrača, simultano rješavaju aspekte virtualnog u projektiranju, probleme legislative koja se tek uhodava te samu izvedbu.

U zadanom razdoblju biro je realizirao 31 projekt, 25 studija i planova, 19 natječaja, a zajedničko im je preispitivanje strategija razvoja te vježbanje arhitekture kao konceptualne discipline. Knjiga je i potaknuta stoga što, iako je riječ o kratkom, ali teškom vremenskom isječku, Randić i Turato nisu odustali od ljepote inicijalnih zamisli.

→ Darja Radović Mahečić